

Tiyatro

Özdemir NUTKU

Aya yaya giden yolcu

Tiyatro döneminin son haftaları için sıkıştırılan ve Üçüncü Tiyatro'da temsil edilen Aydın Arıt'ın Ay'a Bir Yolcusu düşünen bir yazarın aceleci yanını gösteriyor. Yazarın kendi toplumu üzerine ve bu çağın bunalımı içindeki insan üzerine söylecekleri var; oyundan belli oluyor bu...

Ancak oyundaki tekrarlar, tamamlanmamış ruhsal gelişmeler, konuşma düzeninde zaman zaman ortaya çıkan yıpranmış espriler, yazarın düşünce yanını zedeleyici ve zayıflatıcı etkiler getiriyor. Aydın Arıt'ın Kafkavari dünyası içinde bazı sahneler yazarın gerçek düşünen niteliğini ortaya koyuyor. Buna bir örnek, oyunun ikinci bölümündeki aile ile sokak kadınının arasında geçen sahne. Yazarın dialog düzenini yer yer atlamalı bir gelişme ile çağrışımlarla ileri götürmesi, hatâ bu konuşmalara zaman zaman absurd tiyatroyu ansitan bir hava vermesi, onun ne yöne gitmek istediğini belirtiyor. Ancak yazar, ne yazık ki, çoğu yazarlarımız gibi, acele etmiş oyunu sahneye çıkartmakta; dört beş kere baştan yazsaydı bu oyunu muhakkak başarılı bir eser çıkacaktı ortaya. Dürrenmatt gibi tiyatroyu iyi bilen bir yazarın bile oyununu sahneye çıkartmadan önce defalarca yırttığını düşünerek, yerli yazarlarımızın bu aceleciliğini affedemiyoruz.

Bu oyunun başarısızlığında oyun düzeni ile dekorun da rolü var. Modern anlayışta bir mizansenin ve Ali'nin Kafka'vari dünyasının havasını verecek bir dekorun bu oyunu iyi bir şekilde ortaya çıkarabileceğine inanıyorum. Rejisör tiyatronun ikinci yazarı, yaratıcısıdır. Oyun yazarının hatalarını büyütmez, tersine o kusurları kaybeder, böylece oyun yazarına da yardım eder. Zaten istediğimiz ölçüde oyun yazarı yetiştirmememize sebep de bizde çağımızın ağırlığında bir rejisörümüzün olmayışıdır. Eseri sahneye patetik hareketler ve dozlu, melodramatik anlayış içinde koyan Ragıp Haykır, ekonomik bir tutumla ve modern anlayışla belli bir başarıya ulaşabilecekken, bunun tam tersini yapmış. Sayın Haykır'ın gereksiz, ağlamaklı ve maraz yönetiş oyunun düşünce seviyesini düşürüyor. Dekor ise Ali'nin dünyasını, onun ruh durumunu belirtecek sembolik anlamda yapılsaydı, bence yazarın ortaya çıkartmak istediği dünya daha belli olurdu. Belki bu oyunu koskocaman bir saatin içinde geçirtmek oyunun anlamını daha iyi verebilirdi. Seçilen müzik yerine hoparlörle verilen saat tiktakları seyirci üzerinde daha açıklayıcı bir etki yapabilirdi. Oyun düzeninin seyirciyi yanıltan başka bir tarafı da, yazar tarafından buruk bir alayla verilen sözlerin sayın Haykır tarafından kaba mizah çizgisiyle ele alınması. O zaman seyirci bir «inek» sözüne bile kahkahalarla gültüyor ve bomboş bir şekilde tiyatrodan çıkıyor. Oysa yazarın kullandığı «inek» sözünde de kaba bir mizah değil, büyük bir ciddiyet var. Üstünkörü, alışılgeçmiş bir duyarsızlıkla yapılmış bir oyun düzeni bu.

Yaşlı kadın rolünün modaya uyularak yine genç bir aktrise oynatıldığı bu oyunda kabiliyetli sanatçılar var. Ama oyun düzenindeki yorumun yanlışlığı bu genç sanatçıları da kötü bir oyunculuk anlayışına götürüyor. Zor bir rol olan Ali'yi oynayan Aykut Sözeri yazarın ortaya koyduğu havayı yer yer getirdi. Ana'da Yıldız Arslan sulu gözlü olduğu kadar hareketlerinde Racine'nin bir tragedyasını oynarcasına büyük hareketlere gidiyordu. Son sahnede Sami'ye kapıyı gösterirken yaptı-



«Aya Bir Yolcu» da Aykut Sözeri, Şener Ünal ve Dinçer Sümer

ğı el hareketi bu oyun içinde o kadar gereksiz ki... Bu oyun düzeninin ölçüsü içinde başarılı oyuncular Gönül Orbey, Dinçer Sümer, Ümit Kiper, Şerif Sezer.

Son olarak söylenecek bir şey daha var: Eskiden perde açıldıktan sonra salona seyirci alınmazdı. Bu övündüğümüz bir tiyatro

disiplini, tiyatroya olan bir saygı tutumu idi. Bizim gördüğümüz temsilde perde açıldıktan sonra balkona alınan bir takım seyirciler o kadar gürültü yaptılar ki, oyunun ilk sözlerini ikinci sıradan duyamadık. Ne oluyor? Yoksa her şeyde olduğu gibi bu tutum da mı çöp sepetine atıldı?